

MBHG
De Heer Albert GOFFART
Directeur BROH-DS
C.C.N.- Vooruitgangsstraat 80, bus 1
1035 BRUSSEL

U/ref. : DS 11/pfu/480298
DML 03/pfu/469864
O/ref. : GM/ah/BSA-3.3/s.544
Bijlagen : 1 dossier met 4 plannen

Brussel,

Mijnheer de Directeur,

Objet : SINT-AGATHA-BERCHEM. Kattebroek. Het ontkokeren van de Molenbeek en heraanleg van het omloggend gebied in het kader van het Interreg project IVN NWE Scaldwin.

Dossier behandeld door Mevr. C. Defosse, DS, en door Dhr. Th. Wauters, DML.

In antwoord op uw aanvraag van 17 oktober 2013 vindt u hierbij het ongunstig advies dat de KCML over bovengenoemd onderwerp uitgebracht heeft tijdens haar vergadering van 23 oktober 2013.

Het Kattebroek is als landschap beschermd bij besluit van 9/03/2006, omwille van zijn historische, wetenschappelijke en esthetische waarde. Het projectgebied van deze aanvraag omvat het noordelijke deel van het beschermde Kattebroek alsook een aanpalend, niet-beschermd gebied dat gedeeltelijk is opgenomen in de wettelijke vrijwaringszone ervan. Op het GewOP is het projectgebied bijna volledig ingeschreven als zone van hoogbiologische waarde (ZHBW).

De KCML gaat akkoord met de grote lijnen het ontwerp aangezien het ontkokeren van de Molenbeek het beschermde landschap van het Kattenbroek kan opwaarderen en de natuurwaarde van de bovenstroomse Molenbeekvallei ten goede komt. De Commissie kan echter niet akkoord gaan met de uitvoering van het ontwerp en brengt over de aanvraag een **eensluidend ongunstig advies** uit. Ze vraagt de plannen te herzien en daarbij volgende punten in acht te nemen:

1. de bomen maximaal behouden en ze op te nemen in hakhoutbeheer,
2. de voetweg vereenvoudigen en niet doortrekken tot aan de zuidrand,
3. de inplanting van de banken bepalen na de werken,
4. de spontane kieming van de hooiweide garanderen,
5. de uitvoering van de oevers preciseren,
6. de beek niet inkokeren maar overbruggen ter hoogte van de dienstweg,
7. geen berm aanleggen ten oosten van de beek,
8. de DML opnemen in de werfdirectie.

De Commissie **stelt eveneens volgende aanpassingen voor** met betrekking tot het niet beschermde deel van het projectgebied:

- de weg niet ontdebelen,
- geen berm creëren naast de Kattestraat,
- m.b.t. de moestuinen, de toegang en de omheining herzien, de notelaar behouden en een indelingsplan voorstellen,
- de Molenbeek inkokeren op het perceel dat grenst aan de Koning Albertlaan.

DE AANVRAAG

De aanvraag beoogt het natuur- en beekherstel in het noordelijke deel van het Kattebroek door het ontkokeren van de Molenbeek. In tegenstelling tot het zuidelijke deel van het beschermde gebied, stroomt de Molenbeek hier niet aan de oppervlakte aangezien zij momenteel bij de samenvloeiing met de Elegembeek naar de riolering afgevoerd wordt. De nieuwe bedding is voorzien ten oosten van de historische loop om voldoende afstand te bewaren t.o.v. de aanpalende tuinen. Als referentiebiotoop van het omliggend gebied wordt geopteerd voor een combinatie van open ruimten met maailand met behoud van bepaalde kernen van de alluviale bossen.

De aanvraag kadert in een globale ecologische benadering van de bovenstroom van de Molenbeekvallei (het Blauwe Netwerk) zowel op het Brussels grondgebied als in het Vlaamse Gewest met als doel de bovenstroomse Molenbeek en de aanpalende valleigronden een hogere natuur- en belevingswaarde te verlenen (Interreg project). Het interventiegebied sluit ook aan op de stroomafwaarts gelegen Speciale Beschermingszone Natura 2000 (BSZ III – Bosgebieden en vochtige zones van de Molenbeekvallei in het noordwesten van het Brussels Gewest).

De aanvraag betreft volgende ingrepen:

- × het ontkokeren van de Molenbeek en van de Elegembeek over ca. 200m,
- × het behoud van de bestaande drainagegrachtjes en het omvormen van één ervan tot poel,
- × het vellen van spontaan gegroeide bomen,
- × de aanleg van een wandelweg bekleed met lavasteen en teelaarde op geotextiel,
- × de herwaardering van het landschap met ondermeer een ecologisch maailand,
- × de aanleg van een berm (0,5 m) ten westen van de beek om de tuinen van de Aug. De Smedtstraat tegen mogelijke overstroming te beschermen,
- × de plaatsing van een kastanjehouten omheining met gemengde haagdoorn en haagbeuk als afschijding t.o.v. het zuidelijke Kattebroek,
- × de plaatsing van zitbanken,
- × de heraanleg van de zone rond het overstort dat eveneens bereikbaar zou blijven voor dienstvoertuigen.

In het niet beschermde gedeelte voorziet men bijkomend:

- × een zone voor moestuinen omringd door een afsluiting in kastanjehout met gemengde haag,
- × het aanleggen van een berm (1,5 m) met inheemse houtkant langsheen de Kattestraat,
- × het kanaliseren van de Molenbeek in het noordelijke deel (versterkte oevers met hardstenen boorstenen),
- × de plaatsing van een bank-podium.

ADVIES VAN DE KCML

De KCML gaat akkoord met het principe om de Molenbeek te ontkokeren aangezien dit het beschermde Kattebroek ten goede komt en de natuurwaarde van de zone tussen de Kattestraat en de August De Smedtstraat versterkt.

In zijn huidige vorm zou het ontwerp echter afbreuk doen aan de landschappelijke waarde van het gebied, ondermeer omwille van het verdwijnen van meerdere beeldbepalende bomen en vanwege de (onnodige) versnippering van het gebied door de voorgestelde voetweg.

De Commissie meent dan ook dat de uitvoering van het project op verschillende punten voor verbetering vatbaar is. Zij vraagt de plannen aan te passen en daarbij volgende opmerkingen in acht te nemen.

Eensluidend advies m.b.t. het beschermde landschap

1) Het ontwerp voorziet het vellen van een 60-tal schietwilgen, esdoorns en zwarte elzen. De KCML vraagt het omhakken van de bomen zoveel mogelijk te beperken omwille van hun ecologische waarde (zwarte elzen) maar ook omwille van hun landschappelijk belang, zowel in de zuidelijke als in de noordelijke kamer (wilgen). Het is verkieslijk zowel de elzen als de monumentale wilgen op hoogte of laag af te zetten en op te nemen in hakhoutbeheer. Hoewel het behoud van de bomen een invloed kan hebben op de bezonning en op het beheer van de maaiweide, zal hun behoud een belangrijke ecologische meerwaarde opleveren. Bovendien kunnen de bomen een belangrijke bijdrage leveren tot de stabilisering van de oevers. De selectie van de te behouden bomen moet gebeuren in functie van hun mogelijkheid om uit te groeien tot volwaardige exemplaren en in functie van het beheer van de waterloop.

2) De optie om naast de beek een wandelweg aan te leggen is gegrond en ook de uitvoering roept geen bemerkingen op. Het huidige ontwerp voorziet echter een 3 meter brede weg die hogerop splitst in 2 paden van 2 meter. De impact van deze “voetweg” staat buiten verhouding tot de geringe omvang van het natuurgebied (ter vergelijking: het voetpad langs de Kattestraat is slechts 1,5 m breed) en zou de mineralisering en de versnippering van deze zone veroorzaken. Het dus aangewezen de weg niet te ontdubbelen en de breedte ervan te beperken. Het ontwerp moet in die zin gewijzigd worden.

Het is eveneens af te raden het wandelpad – in de huidige fase van de werken – aan te leggen tot tegen de grens met het zuidelijke Kattebroek aangezien er nog geen verbinding met dit gebied gerealiseerd wordt. De aanleg van een doodlopende weg zou immers het beheer op deze plek bemoeilijken. Op de plannen staat een afsluiting in kastanjarahout aangeduid. Het risico bestaat dat daar een doorgang zal geforceerd worden.

3) Om die reden is ook de plaatsing van banken in deze zone sterk af te raden (aantrekken van ongewenst zwerfvuil). De inplanting van de banken kan overigens best op het einde van de werf bepaald worden. De plaats zal dus ter plekke aangeduid worden, na het uitvoeren van de overige werken en in overleg met de DML. Het model van de voorziene banken roept geen bemerkingen op.

4) Betreffende het hooiland moet men de voorkeur verlenen aan een spontane kieming van plaatselijke beplanting en geen bijkomend zaaigoed aanvoeren (voorzien in artikel K.5.5.1.). De grondwerken in deze zones moeten uitgevoerd worden zoals gebruikelijk in dergelijke sites. Bij profielwijzigingen zal men eerst de bovenlaag afschrappen, deze stockeren en nadien opnieuw open spreiden. Dit vereist specifieke kwalificaties van de aannemer. Bij de aanbesteding moet men dan ook naar diens referenties vragen m.b.t. milieutechnische werken.

5) De KCML gaat akkoord met het voorgesteld profiel van de oevers maar stelt echter voor deze plaatselijk te beschermen met kokosmat om het afkalven van zwakke oevers of het uitschuren van buitenoevers te voorkomen. Zoals bij de hooiweide vraagt zij deze zone niet bijkomend in te zaaien. Het aanleggen van de poel is aanvaardbaar, mits een maximaal behoud van de bestaande elzen. Het is echter onduidelijk hoe de extreem steile oever van de poel overeind zal blijven. De plannen moeten op dit punt verduidelijkt worden.

6) Volgens de plannen blijft het overstort via een dienstweg toegankelijk voor dienstvoertuigen waardoor de Molenbeek ingekokerd zou blijven over een afstand van bijna 15 m. De Commissie vraagt de diensttoegang niet in die vorm uit te voeren maar het overstort te ontsluiten via de voetweg (geen voertuigen). Veel logischer is om de beek voorrang te geven en de dienstweg via een eenvoudige vlakke brug over de beek te leiden.

De uitvoering van de weg zou immers onnodig ingrijpend zijn en een versnippering van deze zone veroorzaken. De voorliggende plannen zijn ook onduidelijk m.b.t. de geplande circulatie van de dienstvoertuigen: hoe bereikt men het eiland tussen de beken vanaf de Kattestraat? Zijn er aan de Kattestraat twee wegneembare paaltjes nodig om de toegang voor 'onbevoegden' te verhinderen?

7) Op de westelijke oever van de beek is een beschermingsberm voorzien. Echter, de modellering van de "nieuwe" beek die bij de aanvraag gevoegd is, toont voor alle overwogen scenario's een afwezigheid van overstromingsgevaar in de beschouwde zone tot een retourperiode van 100 jaar (de beek is ontworpen i.f.v. de modelmatig geplande piekdebieten). De berm lijkt dan ook overbodig voor het behoud van het natuurgebied of voor de bescherming van de aanpalende tuinen. Bovendien zou men door de berm het onderhoud van de beek plaatselijk bemoeilijken (bereikbaarheid van de oevers wordt beperkt). Bijgevolg moet de beschermingsberm uit het ontwerp geschrapt worden,

8) De DMS moet deel uitmaken van de werfleiding en een exemplaar van de "as built" plannen moeten aan de DML bezorgd worden bij het eind van de werken.

Bemerkingen over de niet beschermde delen

Ter herinnering: het noordelijke deel van het projectgebied is gelegen buiten de wettelijke beschermingsperimeter maar bevindt zich in een zone van hoog biologische waarde.

- Het creëren van een berm met houtkant langs de Kattestraat is overbodig en wordt ten stelligste afgeraden. De berm, inclusief de beplanting, zou in totaal 5,5 m hoog zijn. Deze "wal" zou het gezicht op het natuurgebied volledig afschermen waardoor een deel van zijn landschappelijke functie verloren zou gaan. Overigens zijn de plannen m.b.t. dit punt onvolledig en weinig nauwkeurig (welke planten worden voorzien? in welke hoeveelheden?) Het maaien van de bovenzijde zou ook aanzienlijk bemoeilijkt worden door het hellingspercentage.
- De ontubbeling van de voetweg in dit gebied is sterk af traden (zie boven). Men kan zich in deze zone best beperken tot een eenvoudige aftakking van het voetpad naar de toegang tot de moestuinen. Indien het onontbeerlijk is twee toegangen te voorzien, dan kan een smal pad worden voorzien aan de buitenzijde van de moestuinen, aansluitend tegen de rand van de zone (en niet met variabele afstand zoals op de plannen aangeduid). Is het onontbeerlijk brede poorten van 3.00 meter te voorzien? Rond de moestuin voorziet men een haag en een kastanjehouten afsluiting. Dit dubbel gebruik lijkt overdreven en wordt best vermeden (zich beperken tot één van beide afsluitingen).
- De aanleg van moestuinen roept geen bemerkingen op maar men zou de bufferzone tussen deze zone en de nieuwe waterloop moeten verbreden om een onderhoudsgebied voor de beek te creëren en om het deponeren van (groen-)afval in beek te ontraden. In deze zone moet de notelaar absoluut behouden blijven aangezien die een belangrijke landschappelijke en ecologische meerwaarde oplevert. In dat kader is het ook aangewezen nu al een voorstel van indeling van de moestuinen op te maken.
- De variable afstand tussen de voetweg en het (gepland) perceel op hoek Koning Albertlaan en Kattestraat lijkt weinig gefundeerd en zou het beheer bemoeilijken.
- In de zone bevinden zich momenteel containers. Worden die verwijderd?
- Ter hoogte van de percelen aan de Koning Albertlaan zou de Molenbeek versmald worden en gekanaliseerd tussen steile wanden, uitgevoerd in blauwe steen en voorzien van een balustrade.

Deze ingreep is erg zwaar en staat niet in verhouding met het beoogde resultaat. Aangezien het openleggen van de beek op deze plek geen landschappelijke meerwaarde oplevert, kan men ze in deze zone beter inkokeren.

Indien men toch zou opteren voor de geplande ingreep dan kan men de wanden best uitvoeren met prefab elementen, aangezien hun plaatsing veel minder ingrijpend is dan bij natuursteen (enkel op betonfundering plaatsen, minder grondverzet). Het gebruik van hardstenen kantstenen is op deze plek niet aangewezen (onaangepast gebruik van een “nobel” materiaal).

- Zoals voor de banken (zie hoger) wordt ook de definitieve inplanting van het bankpodium best na de werken bepaald. Daarbij moet men de visuele impact van het podium zoveel mogelijk beperken en het goede beheer van de hooiweide garanderen.

Hoogachtend,

G. MEYFROOTS
Adjunct-secretaris

M.-L. ROGGEMANS
Voorzitter

c.c. à : DML : Th. Wauters, directeur, en per mail : P.Piereuse, M. Herla, H. Lelièvre, L. Leirens, N. De Saeger
DS : per mail : C. Defosse, Fr. Timmermans, Fr. Remy, Fl. Vanderbecq